

Використані джерела:

1. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Постанова Верховного Суду України від 24 листопада 2016 року: URL: <http://www.shatarska.in.ua>.
3. Чередник К.О. Розслідування шахрайства на ринку нерухомості, вчиненого злочинними угрупованнями: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / ПрАТ «Вищий навчальний заклад «міжрегіональна академія управління персоналом». Київ., 2019. 270 с.
4. Криміналістика: Учебник / Под ред. Р. С. Белкина. М.: Юрид. лит., 1986. 542 с.

Демідова В.В.,

*ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Чаплинський К.О.,

*доктор юридичних наук, професор,
доцент начальник кафедри
криміналістики, судової медицини
та психіатрії Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ОСВІДУВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ

Однією зі значимих слідчих (розшукових) дій в процесі розслідування жорстокого поводження з тваринами є освідування. Важливість цієї слідчої дії важко переоцінити. Освідування дозволяє слідчому безпосередньо сприймати об'єкти з метою виявлення слідів злочину, особливих прикмет і з'ясування обставин події, важливих для кримінального провадження, скласти уявлення про механізм злочину та особу злочинця, висувати слідчі версії та правильно визначати напрямки розслідування [7, с. 134]. Погляди вчених – криміналістів поділяються на дві групи: перші – ті, які дотримуються думки, що освідування є особливим видом слідчого огляду, оскільки між ними є ряд загальних ознак і завдань їх проведення; другі – які вважають освідування окремою слідчою (розшуковою) дією, виходячи із специфіки його проведення.

Так, С. А. Шейфер дотримується точки зору, що освідування – це різновид огляду, адже, як і при огляді, виявлення доказової інформації відбувається тут на основі звичайного спостереження. Але, з огляду на специ-

фічність об'єкта огляду, яким є тіло людини, спостереження тут також приймає специфічні форми. Тому прийнято вважати освідування самостійною слідчою дією [8, с. 120].

В свою чергу, І. Л. Петрухін зазначає, що освідування – це слідча дія, яка полягає в огляді тіла людини особою, що здійснює дізнання, слідчим або прокурором, у разі необхідності – із залученням спеціаліста, у тому числі лікаря, з метою виявлення на тілі особливих прикмет, слідів злочину, інших ознак і властивостей, які мають доказове значення у справі [4, с. 219].

Ю. В. Гаврилін під освідуванням розуміє слідчу дію, яка є різновидом слідчого огляду та складається з огляду тіла живої людини для виявлення на ньому особливих прикмет, слідів злочину, тілесних ушкоджень, виявлення стану сп'яніння або інших якостей та ознак, що мають значення для кримінальної справи, якщо для цього не потрібно проводити судову експертизу [5, с. 19].

А. В. Даниленко, В. О. Гусєва та Л.С. Купріянова вважають за необхідне проведення судово медичного освідування лише в рамках судово-медичної експертизи, а не як самостійно слідчої (розшукової) дії, адже в тому випадку, якщо в процесі розслідування виникає потреба у застосуванні спеціальних знань у галузі медицини для виявлення слідів кримінального правопорушення, то достатнім буде залучення судово-медичного експерта чи лікаря (як при проведенні огляду місця події за наявності трупа), а не проведення самостійної слідчої (розшукової) дії – судово-медичного освідування [2, с. 182].

Можна погодитися з думками І. С. Андрєєва, Г. І. Грамовича і М. І. Порубова, які зазначають, що освідування є самостійною слідчою дією, яка проводиться за постановою слідчого, здійснювану або самим слідчим, або (за його дорученням) лікарем, і спрямовану на безпосереднє обстеження тіла людини з метою виявлення і фіксації слідів злочину, особливих прикмет та ознак функціонального й анатомічного характеру [1, 124].

Згідно до проведеного анкетування серед працівників слідчих підрозділів освідування в процесі розслідування жорстокого поведіння з тваринами проводилось лише у 5 % випадків розслідування кримінальних проваджень.

Залежно від способу вчинення злочину, у деяких випадках до проведення освідування доцільно залучати фахівців інших галузей, наприклад лікаря, спеціаліста судової балістики, біолога тощо. Лікар допоможе ідентифікувати характер тілесних ушкоджень на тілі підозрюваного, давність їх отримання тощо, спеціаліст судової балістики – виявити сліди порохи, якщо злочин було вчинено зо допомогою вогнепальної зброї, а біолог – сліди біологічного походження (кров, слина тощо), які належать тварині. Так, Ю. А. Чаплинська вважає, що на сьогоднішній день може проводитися судовомедичне освідування за участю судово-медичного експерта або лікаря [6, с. 140-144].

Під час провадження освідування слід дотримуватися тактики слідчого огляду, таких як: своєчасність, об'єктивність і повнота, активність, методичність і послідовність.

Щодо своєчасності проведення освідування науковці вважають, що для

забезпечення завдань кримінального провадження слідчий має право до винесення постанови прокурора провести освідування у невідкладних випадках, пов'язаних із необхідністю запобігти втраті доказів. У такому випадку слідчий зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися із клопотанням про проведення освідування до прокурора. Якщо прокурор відмови у задоволенні клопотання слідчого про освідування, встановлені внаслідок такого освідування докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому ст. 255 КПК України [3, с. 300].

Згідно аналізу кримінальних проваджень щодо жорстокого поводження з тваринами у 23 % випадків особи, які вчинили даний злочин виявлено наявність стану сп'яніння, з яких 16 % алкогольного та 7 % наркотичного. Дана статистика свідчить про те, що за допомогою освідування доцільно вирішувати задачу зі встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння, так як ця обставина обтяжує ступінь покарання.

Так, за суб'єктом проведення можна виділити два види освідування: 1) слідче, яке проводиться органом досудового розслідування та має на меті виявлення слідів злочину та особливих прикмет на тілі людини, коли не потрібно спеціальних знань; 2) судово-медичне, яке проводиться судово-медичним експертом чи лікарем з метою виявлення та засвідчення наявності на тілі людини слідів злочину (подряпини, сліди укусу) чи визначення певного стану особи (алкогольного чи наркотичного сп'яніння).

Використані джерела:

1. Андреев И. С. Криминалистика : учеб. пособие / Андреев И. С., Грамович Г. И., Порубов Н. И. ; под ред. Н. И. Порубова. – Минск. : Выш. шк., 1997. – 344 с.
2. Даниленко А.В. Деякі проблемні питання освідування осіб / А. В. Даниленко, Т.І. Савчук, Л.С. Купріянова, В.О. Гусєва // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія :Юридичні науки. – 2013. – № 1. – Т. 26 (65). – С. 180 – 185.
3. Дуфенюк О. М. , Кунтій А. І. / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. №4, 2015, Львів – с. 298 – 306.
4. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: Вид. 2-е, змін. і доп. – К.: Істина, 2008.
5. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник / М.В. Салтевський. – Київ : Кондор, 2005. – 588 С.
6. Чаплинська Ю. А. Актуальні проблемні питання застосування примусу при проведенні освідування особи / Ю. А. Чаплинська // Європейські стандарти кримінального судочинства: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 27 вересня 2013 р.). – Донецьк: ДЮІ МВС України, 2014. – С. 140- 144.
7. Чаплинський К.О. Освідування як об'єкт криміналістичного дослідження / К.О. Чаплинський // Вісник АМСУ. Серія «Право». – 2013 – № 2 (11). – с. 134-137.
8. Шейфер С.А. Следственные действия. Самара. Изд-во «Самарский университет», 2004. – С. 228.